

TRANS PASİFİK ORTAKLIK (TPP) ve TÜRKİYE

Trans Pasifik Ortaklık Anlaşması, uzun süren tartışmaların ardından ABD ve Japonya'nın da aralarında olduğu 12 ülke tarafından imzalandı. **Dünya ekonomisinin %40'ını kapsayan TPP ortaklığı, 12 ülke arasında ticaret bariyerlerinin azaltılmasıyla "yeni bir ekonomik blok" yaratma potansiyeli taşıyor.** Anlaşma aynı zamanda, endüstrileri yeniden şekillendirebilir ve peynir fiyatından kanser tedavilerinin ücretlerine kadar ekonomide birçok alanı doğrudan etkileyebilir.

10 yıl önce başlayan ve daha sonra nitelik ve nicelik olarak önemli değişikliğe uğrayan Trans-Pasifik Ortaklık (Trans-Pacific Partnership/TPP) Anlaşması 4 Ekim 2015 sabahı Atlanta'da müzakerelere katılan 12 ülke ekonomi bakanlarının kabul ettikleri bir mutabakatla sonuçlandı. İkinci Dünya Savaşı sonrasında Bretton Woods sistemiyle küresel anlamda yapılan ekonomi, ticari, mali düzenlemelere ve oluşturulan kurumlara ilişkin çeyrek yüzyıldır önemli iyileştirme yapılamamıştı. Bölgesel olmakla beraber TPP anlaşmasının

bu yöndeki reform gereksinimlerine yanıt verme girişiminin, uluslararası alanda ciddi bir etki yarattığı görülüyor. Bazı Asya ülkelerinin 2002 yılında başlattıkları girişime Başkan Bush 2008 yılında katılma arzusunu ifade etmiş, daha sonra Başkan Obama'nın Asya'ya odaklanma politikasının sonucu olarak TPP ABD'nin önemli bir dış politika atağı haline gelmişti.

Gerçekten de, TPP'ye taraf olan ülkeler

küresel gayri safi hâsılanın %40'ını, uluslararası ticaretin üçte birini oluşturuyor. ABD, Japonya, Kanada, Avustralya, Yeni Zelanda, Meksika, Şili, Singapur, Brunei, Vietnam, Peru ve Malezya küresel ticaretin kurallarını değiştiren "Ortaklık Anlaşması" konusunda uzun müzakereler sonucunda mutabakata vardı. Birkaç aylık kısa süre içinde mutabık kalınan hususların, hukukçular tarafından uygun şekilde yasal anlaşma maddelerine dönüştürülmesi bekleniyor.

Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) bağlamında devam eden Doha Turu müzakerelerindeki tikanıklıklar dikkate alındığında,

TPP'YE ÜYE ÜLKELERİ ABD, KANADA, JAPONYA, AVUSTRALYA, BRUNEİ, MALEZYA, YENİ ZELANDA, VIETNAM, MEKSİKA, SİNGAPUR, PERU VE ŞİLİ'DEN OLUŞUYOR. BU ÜLKELERİN TOPLAM GAYRİ SAFİ YURTIÇİ HASILASI DÜNYA EKONOMİSİNİN %40'INI OLUŞTURUYOR.

TPP Anlaşması'nın küresel ticaretin, 21'nci yüzyılın gereklerine uygun bir mimari yapıya oturtulmasında önemli bir katkı oluşturabileceği de iddia ediliyor. Anlaşma uluslararası ticaret tarihinin "en iddialı, en kapsamlı, en dengeli ve yüksek standart sağlayan"¹ anlaşması olarak nitelendiriliyor.

TPP, DTÖ tarafından henüz düzenlenmemiş alanları da kaplıyor. Kapsamı ve içeriği dolayısıyla "oyun değiştirici" ve "mega bölgesel" olarak nitelenen özelliklere de sahip. Bu bakımdan "yeni nesil ticaret anlaşması" olarak da ayrıca önem kazanıyor. Diğer yandan TPP'de ele alınan konuların karmaşıklığına ve müzakere gündeminin genişliğine rağmen katılımcı ülkelerin çok farklı çıkarları arasında uyum sağlanmış olması, tarafların gösterdikleri "esneklik" ile açıklanıyor.

NEDEN TRANS-PASİFİK ORTAKLIĞI?

Gelişmiş ülkeler ABD önderliğinde uluslararası ticaretin kurallarını düzenlemek ve çağın gereklerine uyumlu hale getirmek amacıyla iki temel girişim başlattılar. TPP ile Trans Atlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı (TTIP). Bu girişimlerin zamanlamasına ve nedenlerine ilişkin çok sayıda yayın yapıldı.²

Çok taraflı ticaret sistemi 1995 yılından bu yana uluslararası ticaretin serbestleştirilmesi konusunda yeni bir adım atamamıştı. DTÖ'de aralarında "yükselen ekonomiler" bulunan Gelişme Yolundaki Ülkelerin (GYÜ) etkilerinin artması, kalkınma konularına öncelik verilmesi sonucunu doğurdu. Daha önceki

dönemlerde Gelişmiş Ülkelerin (GÜ) yarattığı sinerjiyle gerçekleştirilen ve sonuncusu 1995 yılında yürürlüğe giren Uruguay Turu'ndan bu yana DTÖ küresel ticaretin çağımızda karşılaştığı sorunlarına anlamlı şekilde yanıt verecek, çok taraflı serbestleşme getirecek düzenlemeler yapamamıştı.

Çin Halk Cumhuriyeti'nin ulaştığı en büyük ihracatçı konumunun zorladığı nedenlerle ABD yönetiminin, "Asya'ya odaklanmak" gibi özetlenebilecek stratejisinin, ABD'yi bu iki kapsamlı girişim başlatmaya zorladığı belirtilebilir.

Diğer bir saikin ise Dünya Bankası'nın, Uluslararası Para Fonu'nun (IMF), DTÖ'nün ve OECD'nin son araştırmalarında GÜ'ler ile GYÜ'ler arasında farkın daralmaya başladığını gösteren bulgulara ilişkin. Küresel ticarete alınan payın, doğrudan yabancı sermaye giriş oranının, ekonomik büyüme seviyelerinin giderek GYÜ'lerin büyüdüğü ve geliştiğini gösteriyor.³ GÜ'lerin kendi çıkarları ve rekabet avantajları doğrultusunda, DTÖ sistemi içerisinde oluşturamadıkları yeni kural arayışları,

1) Matthew P. Goodman ve Scott Miller, 'The Trans-Pacific partnership Negotiations Conclude', CSIS, 7 Ekim 2015.

2) Konuya ilişkin çalışmalar için bkz. M. Sait Akman, 'Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı (TTIP): Türkiye'nin Katılımı Açısından Bir Değerlendirme', TEPAV Değerlendirme Notu, N201401, Ocak 2014.

GÜ'leri birlikte hareket etmeye ve bunları çok taraflı sistemin dışında oluşturmaya teşvik ettiği kabul ediliyor.

Nitekim Başkan Obama, ABD TPP ile yeni kuralları oluşturamaz ise başkalarının (Çin'i kast ederek) kural koyuculuğunu kabullenmek zorunda kalır şeklinde demeçler vermişti. Başkan Obama'nın "Müşterilerimizin %95'i sınırlarımızın ötesinde yaşadığı bir dönemde Çin gibi ülkelerin küresel ekonominin kurallarını yazmasına izin veremeyiz"⁴ söylemi konunun mevcut yönetim bakımından ifade ettiği önemi vurguluyor.

Özellikle "küresel değer zinciri" uygulamaları sonucunda firmaların üretim süreçlerinin birden çok ülkeye yayılmış olmasının yarattığı ortamın, daha ileri ortak kurullarla ahenkleştirilmesi gereği TPP müzakerelerine yansımıştı.

TPP'DE NE MÜZAKERE EDİLDİ?

TPP 30 bölümden oluşuyor. Bölümler mal ticareti ve pazara giriş hükümleriyle başlamakta; gümrükler, ticaretin kolaylaştırılması, hayvan ve bitki sağlığı (SPS),

yatırımlar, hizmetler, fikri mülkiyet, kamu ihaleleri gibi ticaretin geleneksel alanlarını kapsıyor. Bunlara ilişkin kapsamlı iyileştirmeler getiriliyor. Bunlara ilave olarak internet ile dijital ekonomi, kamu iktisadi teşebbüslerinin uluslararası ticaret ve yatırımlardaki konumları gibi yeni konuları da içeriyor. TPP çevre ve çalışma standartlarına ilişkin de önemli açılımlar yapıyor. Diğer bir özelliği ise TPP'ye değişik kalkınma seviyelerinde ve büyüklerdeki ülkelerin taraf olmaları nedeniyle kapasite artırımına ilişkin önlemleri de ihtiva etmesi. Ayrıca anlaşma, geleneksel serbest ticaret anlaşmalarında düzenlenmeyen dijital ticaret ve kamu iktisadi teşebbüsler konularını da kapsıyor.

Üçüncü ülkelerin katılımlarına olanak veren hükümler dolayısıyla TPP'ye önümüzdeki günlerde yeni ülkelerin taraf olmak için başvuruda bulunmaları bekleniyor. İlk planda esasen TPP hükümlerine çok yakın hükümler içeren Kore ABD Serbest Ticaret Anlaşması imzalamış olan Kore, anlaşmaya taraf olmak için girişim başlatacağını açıklamıştı. Kolombiya, Filipinler, Tayland, Endonezya ve Tayvan'da TPP'ye olan ilgilerini belirtmiş ülkeler arasında yer alıyor.

ABD Ticaret Temsilciliği, TPP ile Amerikan ihracat ürünlerine taraf ülkelerin uyguladığı 18 bin ürüne ilişkin uygulanan gümrük tarifesinin kaldırılacağını ve indirileceğini belirtmişti.⁵

ABD Başkanlığının üzerinde mutabakat sağlanan hususların açıklandığı raporuna göre TPP'nin beş önemli özelliği bulunuyor.⁶ Bunlar;

Kapsamlı Pazara Giriş: Tarifelerin ve tarife dışı engellerin azaltılarak kapsamlı pazara girişin sağlanması, bunun sanayi ve tarım mal ticaretinin yanı sıra hizmet ticaretini kapsamı, Bölgesel Yaklaşım İlişkin Taahhütler: Taahhütlerin bölgesel yaklaşım içinde değerlendirilmesi; küresel değer zinciri, sorunsuz ticaretin oluşturulması, sınırların bütünleştirilmesi, istihdam yaratılması, yaşam seviyesinin yükseltilmesi,

Ticarete İlişkin Yeni Meydan Okumaları Yanıtlamak: İnovasyon, verimlilik ve rekabet gücünün artırılması, bu arada dijital ekonomi ile kamu iktisadi teşebbüslerin küresel ekonomide rollerinin düzenlenmesi,

Kapsayıcı Ticaret: KOBİ'lerin güçlendirilmesi ve kalkınma ve ticaret konularında kapasite artışı sağlanmasına ilişkin bağlayıcı yükümlülükler üstlenilmesi, anlaşmanın getirdiği iyileştirmelerden tüm tarafların tam anlamıyla yararlanmalarının sağlanması,

Bölgesel Bütünleşme Platformu: Asya Pasifik bölgesi ülkelerinin katılımlarını sağlayabilecek bir platform olması şeklinde belirtiliyor.

TPP için varılan mutabakat, giriş hükümleri ve genel tanımları takiben, mal ticareti, tekstil ve hazır giyim, menşe kuralları,

3) Bozkurt Aran, 'Global partnership quests: new contentious dynamics in trade and prospects for Turkey in an age of TPP and TTIP', IPLI ve TEPAV Turkish Policy Brief Series, 2013-11 ed.

4) Jackie Calmes, 'Trans-Pacific Partnership is Reached, but Faces Scrutiny in Congress', International New York Times, 5 Ekim 2015.

5) The Wall Street Journal, 'The Pacific Trade Stakes',

6) Ekim 2015. 6 Bkz. USTR <https://ustr.gov/about-us/policy-offices/press-office/press-releases/2015/october/summary-transpacific-partnership>

BEŞ YILI AŞAN HARARETLİ MÜZAKERELERİN ARDINDAN ABD'NİN ATLANTA KENTİNDE İMZALANAN TPP ANLAŞMASI İLE ORTAKLIĞA ÜYE ÜLKE ARASINDA TİCARET BARIYERLERİNİN AZALTILMASI VE ORTAK STANDARTLAR BELİRLENMESİ KONUSUNDA UZLAŞI SAĞLANDI.

gümrük idareleri ve ticaretin kolaylaştırılması, hayvan ve bitki sağlığı, ticarete teknik engeller, ticarete korumaya ilişkin kurallar, yatırımlar, sınır ötesi hizmet ticareti, mali hizmetler, iş sahiplerinin geçici girişleri, telekomünikasyon, elektronik ticaret, kamu alımları, rekabet politikası, kamu iktisadi teşebbüsler ve var olan tekel, fikri mülkiyet, işçi hakları, çevre, işbirliği ve kapasite artırımı, rekabet edilebilirlik ve iş kolaylaştırılması, kalkınma, küçük ve orta ölçekli işletmeler, kuralların ahenkleştirilmesi, şeffaflık ve yolsuzluk, idari ve kurumsal hükümler, anlaşmazlıkların çözülmesi, istisnalar ve nihai hükümlere ilişkin 30 bölümden oluşuyor.

MÜZAKERELERDE UZLAŞILAN KONULAR

TPP müzakerelerinde üzerinde uzlaşıya varılan konular içinde öne çıkan bazı hususlara dikkat çekmek gerekiyor. Pazara giriş açısından önemli olan mal ticaretinde yapılacak tarife indirimleri tarafların tarife taahhütlerine ilişkin cetvellerinde yer alıyor. Ayrıca yabancı yatırımcı firmalara, yerli üretime ilişkin talepler doğrultusunda performansa yönelik zorunluluklar getirilmesinin de önüne geçilmeye çalışılıyor. Tarım ürünlerinde tarife ve kısıtlayıcı uygulamaların kaldırılması veya azaltılmasının yanı sıra gıda güvenliği konusu da ön plana çıkarılıyor.

Geniş Pasifik havzasında taraflar tek bir menşe kuralları kümesi üzerinde mutabakata varmak suretiyle hangi ürünlerin TPP tarife indirimlerinden yararlanacağı konusuna netlik kazandırmaya çalışıldığı, bu bağlamda, “menşe kümülasyonu” konusunda da uzlaşıya varıldığı görülüyor.

Müzakerelerde yer alan iki önemli konu da hayvan ve bitki sağlığı önlemleri ile ticarete teknik engellere ilişkin düzenlemeler. İnsan, hayvan ve bitki sağlığı konularını ilgilendiren konularda (örneğin GDO’lu ürünlerin ticareti) getirilecek önlemlerin “bilimsel temel”e dayandırılması öngörülüyor. Ayrıca bu alanlarda tarafların ulusal düzenlemelerini yapma hakkı korunurken, bunun gereğinden fazla ticarete engel getirmemesi hususuyla dengeleniyor. Keza aynı denge ticarete teknik engellere ilişkin de ön planda tutuluyor. TPP Anlaşması’nın eklerinde belirli sektörlerle ilişkin ortak düzenleyici yaklaşımların geliştirilmesi benimseniyor. Bu alanlar arasında özellikle kozmetik sektörü, tıbbi araçlar, ilaç sanayi,

bilgi ve iletişim teknolojisi ürünleri, şarap ve alkollü ürünler, paketlenmiş gıda ve gıda katkı maddeleriyle organik tarım ürünleri bulunuyor.

Bir diğer önemli alan, hizmet ticaretine ilişkin kapsamlı bir uzlaşının sağlanması oluyor. Tarafların, hazırlayacakları “negatif liste” dışında kalan bütün alanlarda yükümlülük üstleneceği karar altına alınıyor. Buna göre hizmet ticaretinde piyasalar prensip olarak diğer TPP ülkelerinden hizmet sağlayıcılarına tamamen açık. Benzer bir “negatif liste” yaklaşımı yatırımlara ilişkin olarak da kabul ediliyor.

Elektronik ticaretin giderek artan önemi dolayısıyla bu alanda TPP de düzenlemeler bulunuyor. Taraflar bir yandan internet ile dijital ekonomide veri ve bilgi akışının önünü açmak, ayrıca gümrük vergilerinin yasaklanması üzerinde anlaşırken, diğer taraftan tüketicilerin aldatıcı ticari aktivitelere karşı korunması için tüketici koruma yasalarının oluşturulması ya da geliştirilmesi konusunda anlaşmış oldukları görülüyor.

Artık ticaret anlaşmalarının bir parçası haline gelmeye başlayan ancak üzerinde önemli tartışmalar olduğu iki önemli alan ise işçi hakları ve çevre konusu. TPP bu bağlamda önemli bir gelişme olabilecek yaklaşımı sonucu, bu alanlarda daha

GÖRÜŞMELERİ 2008’DE BAŞLAYAN TPP, İLAÇ ŞİRKETLERİNİN ÇIKARINA OLDUĞU VE KÜR MANİPÜLASYONU KONUSUNUN ANLAŞMANIN PARÇASI OLMAMASI NEDENİYLE ELEŞTİRİLİYOR.

bağlayıcı anlaşmazlıkların halli mekanizması getiriyor. Esasen şimdiye kadar DTÖ gündeminde kolay kolay ele alınamayan bu konular ilk defa bu kadar geniş ve kapsamlı bir ticaret anlaşmasında bağlayıcı hükümlere tabi oluyor.

TARAFALAR NE BEKLİYOR?

Geleneksel tarife oranları esasen düşük olduğu için TPP müzakerelerinde, ülkelerin özellikle korudukları sektörlerde (Japonya'nın pirinç üretimi gibi) tarifelerin indirilmesi, gümrük yönetimlerinin ve kurallarının uyumlu hale getirilmesi, fikri mülkiyet hakkının güçlendirilmesi, rekabet hukuku kurallarının düzenlenmesiyle çevre ve çalışma konularına odaklanıldığı gözlemleniyor.

TPP esas itibarıyla pazara giriş konusunda mal ticareti, hizmet ticareti ve tarım alanında düzenlemeler içeriyor. Örneğin, 1985 yılında 6 trilyon dolar olan küresel mal ve hizmet ticareti 2009'da 19 trilyona ulaşırken, küresel sermaye akışı dört kat fazla artarak aynı dönemde 1,1 trilyon dolardan 5,2 trilyona yükseldi. Bu bakımdan yeteri kadar düzenlenmemiş olan konuların müzakerelerde kapsamlı olarak ele alınmaya çalışıldığı görülüyor.

TPP'nin iktisadi etkisine yönelik ve

özellikle “genel denge modellerine” dayandırılan çalışmalar TPP sonrası refah artışının zamanla meydana geleceğine işaret ediyor. Bu ticaret ve yatırımlarda serbestinin artmasının üretim kaynaklarını zaman içinde daha verimli firma ve sektörlerle kaydırabileceğiyle ilişkilendirilebilir. Amerikan Peterson Enstitüsü'ne göre, TPP'nin 2025 yılına kadar ABD ekonomisine yıllık bazda 77 milyar dolar katkı sağlaması ve ihracatı 124 milyar dolar kadar artırması bekleniyor. Buna göre TPP'de, Japonya'nın reel gelir artışı ABD'nin de üzerinde 105 milyar doları bulurken, gelişme yolundaki Vietnam'ın da reel gelirinde 36 milyar dolar, ihracatında ise 68 milyar dolar civarında hatırı sayılır bir artış sağlaması bekleniyor.⁷

Müzakerelerin özellikle son aşamalarında bazı konularda ülkelerin önemli zorluklarla karşı karşıya kaldılar. Dolayısıyla ABD ilaç sanayindeki patent korumasının uzatılması talebinde, Japon tarım ürünlerinin tarifelerinin indirilmesinde, Kanada süt ürünleri konusunda pazar açılımı sağlamasında, Meksika ve Kanada NAFTA anlaşmasıyla temin ettikleri otomotiv ürünlerine ilişkin menşe kurallarında esneklik göstermek zorunda kaldılar. İlginç olan bir diğer husus da şimdiye kadar örneği görülmemeyen kapsamdaki anlaşmanın, altı GÜ ve yine altı GYÜ arasında gerçekleştirilmesi. Bu da bazıları tarafından kalkınma konularında denge gözetildiği ve tarafların mevcut hassasiyetlerinin dikkate alındığı şeklinde yorumlanıyor. TPP'ye taraf 12 ülkeden altısı (Brunei, Şili, Malezya, Meksika, Peru ve Vietnam) Birleşmiş Milletler (BM) sistemi uyarınca GYÜ olarak tanımlanıyor.

MÜZAKERELERDE TARTIŞMALI KONULAR

TPP müzakerelerinde ele alınan konular hakkında kamuoyuna düzenli bir şekilde bilgi akışı olmamakla beraber ABD ve AB yetkilileri “şeffaflık” ilkesi uyarınca özel sektör temsilcileri ile istişare yaptılar. Müzakerelerin özellikle “Pazar Açılımı”nı kapsayan konularının, ciddi bir “al/ver” süreci olması dolayısıyla gizli tutulması anlaşılır olmaktadır.

Diğer yandan, sektörleri kapsayan kurallar ile ticaretin tabi olacağı müzakere başlıklarında bilgi akışı sınırlı oldu. Anlaşma metnini, üzerinde mutabakata varılan hususların hukukçular tarafından yasal dile çevrilmesini takiben kamuoyuyla paylaşılacağı belirtiliyor. Metinler ortaya çıktıktan sonra durum anlaşılacak olmakla beraber müzakere sürecinde bazı konular üzerinde zorluk çıktığı kamuoyuna yansdı.

Müzakerelerde en çetin konuların otomotiv ve ilaç sanayine ilişkin hükümler olduğu dillendiriliyor. ABD'nin önem verdiği konular arasında sayılan, fikri mülkiyet ve biyolojik ilaçlarının patentlerinin en az beş yıl korunması ayrıca “data exclusivity” süresinin de ilave üç yıllık uzatılması kararlaştırıldı.

Müzakerelerde en zor konunun canlı organizmalar kullanılarak üretilen gelişmiş ilaçlar konusunda yaşandığı belirtiliyor. ABD'nin, üreticilerin benzer biyolojik ürünlerin geliştirilmesini engellemek üzere verinin 12 yıl korunması isteğine Avustralya ile Peru karşı çıkmış ve koruma süresinin beş yıla sınırlanmasını önermiş, sonuçta süre sadece “en kısa olarak” belirlenmekle yetiniliyor.

Yeni Zelanda'nın süt ürünleriyle ilgili ısrarlı pazar giriş talebinin, Avustralya'nın ABD'ye şeker ihracatı girişiminin, diğer taraftan Japonya'nın pazarını ABD pirinç ve et ithalatına

⁷ Petri, Plummer ve Zhai, 2013 'Adding Japan and Korea to the TPP', <http://asiapacifictrade.org/wpcontent/uploads/2013/05/Adding-Japan-and-Korea-to-TPP.pdf>

DÜNYA EKONOMİSİNDE ÖNEMLİ ETKİLERİ OLACAK TPP ANLAŞMASI'NIN YÜRÜRLÜĞE GİREBİLMESİ İÇİN ABD KONGRESİ İLE DİĞER 11 ÜLKENİN PARLAMENTOSUNDAN GEÇMESİ GEREKİYOR.

açmasının çetin müzakereler sonucunda son anda sağlandığı hatırlanmalı.

TPP müzakereleri sırasında “kur manipülasyonu” konusunun da anlaşmaya ilave edilmesi gerektiği ABD şirketleri ve Kongre üyeleri tarafından dile getiriliyor. TPP'nin tamamlandığının ilan edilmesi üzerine Ford Şirketi kur manipülasyonu konusunun anlamlı şekilde düzenlemediği iddiasıyla Kongre üyelerine çağrı da bulunarak TPP'nin ret edilmesini talep ettiği biliniyor.

Anlaşma bazı bakımlardan ciddi eleştirilere neden oluyor. TPP'nin, ticaret politikalarını yerel sanayinin korunması yönünde kullanılmasını yasakladığı, kamu ihalelerinde yerel firmaların avantajını ortadan kaldırdığı belirtiliyor. Aynı şekilde yabancı sermaye yatırımı ile kabul eden devlet arasındaki anlaşmazlıkların çözümünde yerel egemenlik hakkının kullanılmasını zorlaştırdığı, fikri mülkiyet ve patent haklarını genişletilerek yerel firma-

ların teknolojiye ulaşmalarını güçleştirdiği, kamu iktisadi kuruluşlarının işlevlerini göz ardı ettiği gibi hususlar eleştiriliyor.

BUNDAN SONRA NE YAPILACAK?

TPP anlaşmasının tamamlanması için tarafların kendi iç hukukları çerçevesinde onay sürecinden geçmesi gerekiyor. Bu süreç anlaşma içeriğinin kamuoyuna açıklanması ve özellikle ABD'de geniş şekilde tartışılması olanağını da sağlar. Daha önce ABD Başkanı Obama'nın Kongre'den almış olduğu yetki dolayısıyla TPP Anlaşması'nın kabul veya ret oylanması yapılması gerekiyor.

Özellikle ABD kamuoyunda ve Kongre'de TPP ile ilgili yoğun görüşmelerin olacağı ve anlaşmanın onay sürecinin alınan yetkiyle hızlandırılmış olmasına rağmen, yaklaşan Başkanlık seçim dönemi nedeniyle bir dirençle karşılaşacağı belirtiliyor. Nitekim ABD'de başkan adaylarından pek çoğu TPP Anlaşması'nı “felakete” yol açacak bir gelişme olarak lanse ediyor. Buna karşın ABD Başkanı'nın Ticaret Özel Temsilcisi Michael Froman onay süreci konusunda Kongre ile bir an önce çalışmaya başlayacağını belirtti. Ancak, bu alanda uzman kimi hukukçulara göre onay sürecinin zorlu geçeceği tahmin ediliyor.

Öncelikle varılan mutabakatın hukukçular tarafından anlaşma maddelerine dönüştürülmesini takiben anlaşma met-

ninin kamuya duyurulması ve Obama'nın Kongre'den aldığı hızlandırma yetkisinde belirtilen 90 günlük gözden geçirme sürecinin başlaması gerekiyor. Bu durumda TPP Anlaşması'nın Kongre'ye sevk edilmesinin 2016 Bahar aylarında olması bekleniyor.

KÜRESEL TİCARET SİSTEMİNE KATKISI

DTÖ sisteminin günümüzün gerektirdiği düzenlemeleri yapmakta gecikmesi, ülkeleri ikili veya çoklu ticaret anlaşmaları yapmaya sevk ederek bunların çoğalmasına ve küresel ticaretin daha da karmaşık bir hale gelmesine neden olduğu biliniyor. 2008 küresel ekonomik krizin etkilerinin devam ettiği günümüzde, ülkelerin korumacı politikalarından vazgeçmeye öncelik vermediği bir zamanda küresel hâsılanın %40'nı temsil eden ülkelerin kapsamlı bir "serbestleşme" anlamına gelen TPP Anlaşması'nı tamamlamaları önemli. Bu aynı zamanda bir süredir çok taraflı serbestleşme gerçekleştirilemeyen

DTÖ için de bir ikaz niteliğinde. TPP güçlü bir şekilde, uluslararası ticaretin bir süredir değiştirilemeyen kurallarının "mega anlaşma" yoluyla çağın gereksinimlerini karşılayacak şekilde düzenlenebileceğini gösteriyor. Böylece çok taraflı ticaret sistemi ve DTÖ'de sürdürülmekte olan Doha Kalkınma Turu için olumlu bir emsal de oluşturuyor.

TPP'ye taraf ülkeler arasında, Meksika, Şili, Vietnam, Peru ve Malezya GYÜ'lerin bulunuşu yapılan serbestleşme hamlesinin sadece GÜ'ler ilgilendiren konularla sınırlı olmadığını göstermesi bakımından önem kazanıyor.

Yeni konuların TPP ile ele alınmış olması DTÖ gündeminin geliştirilmesi için zamanın geldiğinin bir işareti olarak ta kabul edilebilir. Bu da DTÖ'de yatırım, çevre, iş gücü kuralları, fikri mülkiyet gibi alanların gündeme alınmasını kolaylaştırabilir.

Ayrıca ABD'nin Asya'ya odaklanması bakımından önemli bir açılım ifade ediyor. Diğer taraftan, Güney Asya'da ekonomik gücünü siyasi ilişkilere de yansıtmaya çalışan Çin, TPP'yi bir rahatsızlık unsuru olarak değerlendirebilir. ABD'nin Çin'i çevrelemeye çalıştığı iddiaları daha sık duyulacaktır.

TÜRKİYE VE TPP

ABD'nin başlattığı iki temel girişimden biri olan ve tamamlanmasına öncelik verdiği Pasifik bölgesindeki TPP böylece sonuçlandı. Her iki ortaklık anlaşmasının, küresel ticarete ilişkin kurallar ve yatırımlar gibi düzenleyici alanlarda, mevcut sistemin ötesinde kuralları oluştururken benzer yaklaşım göstermesi bekleniyor. Bunun Atlantik bölgesinde ABD ve AB arasında müzakereleri devam eden TTIP için de hızlandırıcı bir yönü olur. Bu da Türkiye bakımından önemli oluyor.

Ayrıca Türkiye'nin siyasi açıdan hayati önemdeki Atlantik ilişkilerini ticari ve ekonomik veçhelerinin yeniden şekillendirildiği bir dönemde TPP Anlaşması'nın özenle analiz edilmesi yararlı olur. Türkiye esasen TTIP'e dâhil olmak arzusunu en üst düzeyde ve ısrarla dile getiriyor. Aynı şekilde AB ile mutabık kalınan ve şu sırada hazırlığı yapılan Gümrük Birliği'nin güncelleştirilmesi ile derinleştirilmesi girişimi de aynı yaklaşım çerçevesinde ele alınabilir.

Türkiye'nin, ABD haricinde TPP'ye taraf ülkelerle ticaret ilişkileri sınırlı. Türkiye'nin, Anlaşma dolayısıyla ilk planda ihracatında kayda değer olumsuzluk görülmesi ve ciddi bir pazar kaybına uğranılması beklenmiyor. Diğer taraftan, TPP'de aynı zamanda yatırımlara ilişkin önemli hükümlere yer veriliyor. Hatta yabancı yatırımcı ile kabul eden devlet arasında çıkabilecek anlaşmazlıkların çözümü konusunda ABD'nin ısrarları sonucunda yatırımcıyı kollayan ileri düzeyde düzenlemeleri içeriyor. Bu düzenlemelerin doğrudan yabancı sermaye akımına getirdiği ilave teşvikler nedeniyle, yabancı sermaye akımının Güney Doğu Asya bölgesindeki TPP'ye taraf ülkelere kayma olasılığı da dikkate alınmalı.

Bu tür ortaklık iddiasıyla oluşturulan ticaret anlaşmalarından beklenti sadece pazara girişle sınırlı değil. Bu tür anlaşmalar ülkelerin kendi ekonomi politikalarına ilişkin reform planlarını da gözden geçirmelerini sağlıyor. Bu bağlamda TPP'nin üye ülkeler bakımından yaratacağı etki zaman içinde aralarında Türkiye'nin de olduğu TPP dışı ülkeler için de önemli bir gösterge ve örnek oluşturacaktır. Bu husus Gümrük Birliği'nin derinleştirilmesinin hayati önemde olduğunu gösteriyor.